

Informatie komt van:
 J. Eckhardt. Geschiedenis WVSO. www.wvso.nl, 2001
 G.J. Lepoeter/J.C. de Groene. Wemeldinge historie van een dorp tussen Kerk en Kanaal, 2005
 M.J. de Regt. Heemkundige Kring de Bevelanden. Kleine Monumenten in Wemeldinge, 2001
 C. van Winkelen. Wemeldinge in oude ansichten, 1976

Zie ook foto's en verhalen op www.kanaal1866.nl en www.parlevinkers.info.

Foto's in deze uitgave komen van Collectie ZB/Zeeuwse Beeldbank, J. Midavaine, M.A.J. v.d. Jagt, T. Felius, A. Van Nimwegen en G. Van der Kuijl

Tekst: Anya Luscombe, Stichting Bewonersbelangen Wemeldinge
 Opmaak: Peter Oosterlee, PO-Ontwerpburo
 Met dank aan MKB Wemeldinge
 2016

Parlevinkerroute Wemeldinge

Een wandelroute met geschiedkundige informatie. De route is ca. 8 km, maar kan ingekort worden of op andere punten worden begonnen.

De route begint bij de VVV Wemeldinge (Camping Linda). **1** Wemeldinge is een oud dorp: al in de negende eeuw was er bewoning. Het gebied bestond tot de 13e eeuw uit schorren en slikken, gescheiden door krekken. Die zeekleigebieden slibden aan elkaar vast, waardoor landbouw en fruitteelt mogelijk werd. Wemeldinge was een klein agrarisch dorp totdat in 1866 het kanaal door Zuid-Beveland werd geopend. Waren er in 1849 nog maar 155 huizen bewoond door ca. 790 inwoners, na de komst van het kanaal en de bijbehorende scheepvaart en handel, groeide het dorp snel.

Werk aan het kanaal begon in 1852. Dit is een foto uit 1865.

Waar u nu staat was vroeger het gehucht Schoude in de Snoodijk Polder. Loop vanaf de VVV naar boven naar de dijk en ga op de dijk naar rechts. Sla rechts af bij de Koude Polderweg. Na ca. 1 km, aan het eind van de weg, gaat u rechts (Onderhoudsweg). Na 90m loopt u links de dijk op naar het Kanaal door Zuid-Beveland. Hier heeft u een prachtig uitzicht en kunt u de binnenvaartschepen zien op van en naar de Westerschelde, België en verder. **2**

Het Kanaal dat Wemeldinge aan de Oosterschelde en Hansweert aan de Westerschelde verbindt is 9 km lang en ca. 200 m breed. Het kanaal was ooit een van de drukst bevaren kanalen van West-Europa. De ligging van het kanaal zoals u het nu ziet, d.w.z. aan de buitenkant van het dorp Wemeldinge, is pas vanaf 1993. Per jaar varen er meer 40,000 schepen door het Kanaal.

Neem het pad naar links. Bij de volgende kruising naar rechts en loop omhoog. Hier kunt u zitten op de bankjes op het uitkijkpunt. **3** In de verte (links) ziet u op een mooie dag de Zeelandbrug, (recht vooruit) Zierikzee en (rechts) het eiland Tholen. Links - aan de overkant van de opening van de haven - is het zogenaamde praathuisje. Hier was vroeger ook de stormbal.

Loop terug naar beneden, onderaan de dijk langs de boten van de Politie en Rijkswaterstaat. Na ca. 700 m gaat u rechts over het bruggetje richting het Jachthavenkantoor (met restaurants aan uw linkerkant). Ga dan rechts. Voor de omlegging in 1993, was hier het kanaal zelf en waren er drie sluisen: kleine sluis, middensluis en grote sluis. In de jaren 60 leerde de jeugd van Wemeldinge zwemmen tussen de kleine en middensluis. Het diplomazwemmen vond plaats bij de Postbrug (de grote brug richting Hansweert). Bij de omlegging van het kanaal werd het sluisencomplex gedeeltelijk gedempt en de huizen gebouwd. **4**

Loop over het sluisplateau, met de voormalige sluiswerkerhuisjes aan uw linkerkant. Aan het eind naar links. Bij **5** is het peilhuisje. Vroeger werd dit gebouw 'De Wacht' genoemd, een wachthuisje voor de zogenaamde tijdmannen, die de passerende schippers hielpen aanmeren en vertrekken. Een zware baan! In het water ziet u de zeemeermin van Wemeldinge, gemaakt in 2009 door kunstenaar Leon Vermunt voor 'Kunstdorp Wemeldinge'.

6 De witte hokjes aan beide kanten van het water bij de oude sluisdeur zijn schuilhokjes waar de sluiswerkers (de sluisen moesten met de hand worden opengedraaid) – afhankelijk van de windrichting - uit de wind en regen konden staan.

De schepen die moesten wachten bij de sluisen van Wemeldinge gebruikten vaak die tijd om goederen in te slaan. Handelaren uit het dorp, parlevinkers genoemd, bevoorraden de schepen. Ze leverden van alles, waaronder melk, eieren, kaas, koffie, fruit, groenten, textiel, olie, scheepsbenodigdheden en hooi. Sommige van deze parlevinkers hadden een bootje (herkenbaar aan de groen/wit geblokte streep) om de goederen te leveren, anderen brachten de spullen op de fiets of lopend. Veel van deze parlevinkers hadden ook een winkel in het dorp, dichtbij de haven.

Ga het trapje af. Bij **7** het voetgangersbrugje bediend door drukknop, kunt u oversteken. Loop rechts de oprit op, steek de weg over en neem afrit of trap richting Hotel Smits (gebouwd in 1880). Ga de Wilhelminastraat in. Voor 1898 heette deze straat, vanaf het kanaal tot aan de Danielstraat, de Oosthoeksche baan (in de volksmond 'De Baene'). In de zomer van dat jaar vroegen de inwoners aan de gemeenteraad om de straat om te dopen in Wilhelminastraat ter ere van de inhuldiging van koningin Wilhelmina. In deze straat waren veel winkels te vinden. Op het huidige nummer 21-23 stond het post- en telegraafkantoor. **8**

Net voorbij de kruising met de Danielstraat, aan de rechterkant van de straat, stond een huis dat op 1 augustus 1942 compleet verwoest is door een brandend vliegtuig dat neerstortte: tien mensen uit het gezin Cysouw werden gedood. Tijdens de oorlog mocht de straat niet Wilhelminastraat heten en werden de oude namen Baan en Schuttershof (voor het gedeelte tussen Danielstraat en Dorpsstraat) gebruikt.

Loop de Wilhelminastraat uit richting Dorpsplein. Op het Dorpsplein bevindt zich het Wilhelminaboompje **9** uit 1995. Het eerste boompje in 1898 geplant ter ere van de kersverse koningin, werd in 1967 gerooid bij de aanleg van het plein.

Ga bij de kruising rechts de Bierweg in. Neem de eerste links, de Noordelijke Achterweg. Na ca. 50 m aan de rechterkant, ziet u Hotel Wemeldinge. **10** Vroeger was dit het bejaardentehuis Vredebest. Hier kunt u even uitrusten onder het genot van een kopje koffie.

Ga weer verder op pad. Naast het hotel bevindt zich een huis en de meubelzaak van Pieterse. Dit was vroeger de Christelijke Lagere School, gebouwd in 1902. **11**

Er waren in Wemeldinge, behalve deze 'bijzondere school', ook een openbare school en tussen 1938 en 1981 een school voor schipperskinderen. Nu zijn er in Wemeldinge nog steeds twee basisscholen, de openbare OBS de Basis en de christelijke CBS de Hoeksteen.

Loop ca. 50 m en ga naar links. Dit is het Slop van Traas met links de kerk van de Evangelische Gemeente. Loop naar boven naar de kruising en ga hier rechts de Dorpsstraat in. De Dorpsstraat is een afgeplatte oude dijk. Aan beide kanten van de weg staan leilinden. Bomen staan er al sinds 1759; de eerste geschonken door de ambachtsheer Jacobus Coomans. Met een korte onderbreking van 1782 tot ca. 1800, is de beplanting al ca. 250 jaar zoals u het nu ziet (sommige bronnen zeggen altijd linden, volgens anderen waren de eerste exemplaren olmen). Omdat de Dorpsstraat ook heel veel oude huizen rijk is, velen Rijksmonument, is het sinds 1967 aangemerkt als 'beschermd dorpsgezicht'. Op nummer 68 bevindt zich het voormalig gemeentehuis, gebouwd in 1905. **12** Wemeldinge was tot 1970 zelfstandige gemeente. Op de eerste verdieping was de trouwzaal. Ernaast staat de voormalige herberg: de woorden logement, afspanning en billard zijn nog duidelijk zichtbaar. Links daarvan is de oude Cooperatieve Boerenleenbank (de voorganger van wat nu de Rabobank heet). Op nummer 16 is de oude smidse, te zien aan de zogenaamde 'travelje' waar de paarden beslagen werden.

Aan het eind van de straat, gaat u naar rechts de Hogeweg in. U passeert aan uw rechterhand het Monument aan Burgemeester F. Wabeke, burgemeester van Wemeldinge van 1902-1927. **13** Volg de weg naar links. Achter de huizen aan de linkerkant van de weg gaat een vliedberg schuil. Een vliedberg was een verdedigingsheuvel (of 'motte-kasteel') waar een houten of stenen toren op stond. Later gebruikten inwoners zulke heuvels vaak als vluchtplaats bij overstromingen. De vliedberg van Wemeldinge (de enige overgebleven van de drie die het dorp ooit telde) is met 12 meter de hoogste van Zeeland. Hij is te beklimmen tijdens de dagen van de Wemeldingse Kunst- en Natuurroute in juni en augustus.

Loop langs de Sint Maartenskerk wiens oorsprong rond 1200 ligt. De toren is uit 1350. **14** Volg het paadje met de kerk aan de linkerkant, u loopt door weilanden en een klein bos. Dit wordt ook wel 'de tuin van Wemeldinge' genoemd. Aan het einde van het bos, gaat u links. Als u die laan uitloopt, komt u bij de Wemeldingse Zandweg. Steek de weg over, ga richting het dorp en sla rechts de Brouwerijweg in. Deze weg dankt zijn naam aan Bierbrouwerij Het Hart dat hier in 1692 aan het einde van deze weg (op de plek waar nu Autobedrijf 't Hart staat) **15** met het bier brouwen begon. De brouwerij werd verwoest in een hevige brand op 20 december 1891. Daarna stond op deze plek tot 1958 een Roomboterfabriek.

Volg de weg naar rechts: dit is de Chezeeweg. U gaat langs sportvelden aan uw rechterhand. Bij de kruising gaat u links de Bonzijweg in. Nummer 20 is een voormalige meestof (De Afhankelijkheid). De tweede weg links is de Oranjeboomstraat waar vroeger de Gasfabriek van het dorp stond. De derde weg links is de Molenstraat (als u die helemaal uit zou lopen, zou u op de hoek van de Beatrixstraat en Molenstraat het voormalige schipperskinderen internaat, De Schutsluis, zien). Nadat u links de Molenstraat ingaat, ziet u na ca. 30 m een pad aan de rechterkant van de weg. Ga hier in, dit voert u naar het hertenkamp en langs de twee molens van Wemeldinge: "Aolus" uit 1869 en "De Hoop" uit 1866. **16** Wemeldinge had lang voor deze twee exemplaren, andere molens. De oudste vermelding is van een molen in 1482. In de 18e e 19e eeuw was er een molen aan het begin van de Dorpsstraat, maar die is in het najaar van 1868 afgebrand.

Voorbij de molen "De Hoop" komt u uit op de Westelijke Kanaalweg. Ga hier de trap op naar de Boulevard en steek die over. Loop om de jachthaven heen. De Bonzijweg aan uw rechterhand is nu een doorgaande weg. Voor 1993 was hier de Bonzijbrug.

Loop langs het kantoor van de Jachthaven en over het loopbruggetje terug naar de VVV.